

به مناسبت ۱۷ ربیع الاول؛ پیامبری که اسوه بشریت است/ رفتار اجتماعی و سیاسی خاتم انبیا(ص)

قرآن در مورد پیامبر اکرم(ص) می فرماید: «لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة» و آن حضرت را برای بشریت به عنوان اسوه ای حسنه معرفی کرده و مهمترین ویژگی ایشان را اخلاق می خواند.

قرآن در مورد پیامبر اکرم(ص) می فرماید: «لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة» و آن حضرت را برای بشریت به عنوان اسوه ای حسنه معرفی کرده و مهمترین ویژگی ایشان را اخلاق می خواند.

خبرگزاری مهر، قرآن در مورد پیامبر اکرم(ص) می فرماید «لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة» و آن حضرت را برای بشریت به عنوان اسوه ای حسنه معرفی نموده است. برای بررسی ویژگی های زندگی پیامبر اکرم با چند تن از کارشناسان دینی کشور به گفتگو نشستیم. جایگاه اخلاق در تبلیغ دین و ویژگی های تبلیغ پیامبر، رفتار اجتماعی و سیاسی پیامبر اکرم و تلاش پیامبر برای بندگی مردم نسبت به خدای متعال از جمله موضوعاتی است که مورد بررسی قرار دادیم. متن زیر مشروح گفتگوی مهر با حجت الاسلام برادران، حجت الاسلام ریاضت و حجت الاسلام ادیب یزدی است که در ادامه می خوانید؛

جایگاه اخلاق در تبلیغ دین

حجت الاسلام برادران در مورد جایگاه اخلاق در تبلیغ دین و موانعی که بر سر راه تبلیغ وجود دارد و ویژگی تبلیغی پیامبر اکرم(ص) گفت: اگر بخواهیم به مهمترین ویژگی تبلیغی پیامبر اشاره کنیم باید به سراغ قرآن برویم. در این زمینه لازم است، مقدمه ای مطرح شود. پیامبر چهره زیبایی داشتند. امیرالمومنین در مورد چهره پیامبر می فرماید من کسی را مثل او ندیدم و نخواهم دید. این مسئله در جذب مخاطب موثر است.

وی ادامه داد: سابقه پیامبر آنقدر درخشان بود که همه به ایشان اعتماد داشتند. علم و معجزه و ثروت و... در جذب مخاطب موثر است و پیامبر همه اینها را داشته است. ولی قرآن وقتی می خواهد ویژگی پیامبر در جذب مخاطب را بیان کند می فرماید «لو کنت فظاً غلیظاً لائقضوا من حولک» یعنی اگر تو اخلاق نیکو نمی داشتی مردم از کنار تو پراکنده می شدند. تمام آن خصوصیتی که عرض شد به کنار ولی اگر این اخلاق نباشد نمی تواند مردم را جذب کند.

مهمترین ویژگی تبلیغی پیامبر

مهمترین ویژگی تبلیغی پیامبر اخلاق ایشان بوده است که توانسته در یک جغرافیای بسیار فقیر انسان هایی را بسازد و هنوز عالم تحت تاثیر امواجی است که پیامبر در عالم ایجاد کرده است.

وی گفت: باید بدانیم کلیدی ترین اصل برای نفوذ در قلب ها علم و مهارت و... نیست بلکه طبق آیه قرآن اصل اساسی اخلاق است. لذا مهمترین ویژگی تبلیغی پیامبر اخلاق ایشان بوده است که توانسته در یک جغرافیای بسیار فقیر انسان هایی را بسازد و هنوز عالم تحت تاثیر امواجی است که پیامبر در عالم ایجاد کرده است.

این کارشناس دینی افزود: نمونه های زیادی را داریم که افراد پیامبر را در یک برخورد می دیدند و تحت تاثیر آن حضرت قرار می گرفتند. به امیرالمومنین عرض کردند که پیامبر را برای ما توصیف کنید، حضرت فرمودند شما دنیا را برای من توصیف کنید، گفتند که دنیا و نعمت های دنیا را نمی توان توصیف کرد، حضرت فرمود شما نمی توانید دنیای کوچک را توصیف کنید آن وقت می خواهید من شخصیتی مثل پیامبر را توصیف کنم؟ اصلاً امکان توصیف وجود ندارد. قرآن در مورد دنیا می فرماید «مطاع الدنيا قليل» ولی به پیامبر که می رسد می فرماید «و انک لعلی خلق عظیم».

تواضع پیامبر کلیدی ترین ویژگی اخلاقی آن حضرت

وی در مورد مهمترین ویژگی اخلاقی پیامبر اکرم که در تبلیغ دین موثر بوده است، گفت: قضاوت درست در این زمینه سخت است که کدام ویژگی اساسی تر است ولی قرآن وقتی پیامبر را معرفی می کند به چند نکته اشاره می کند. مثلاً می فرماید «لقد جاءکم رسول من أنفسکم» یعنی رسول خدا از خود شماست. در جای دیگر داریم «إذ بعث فیهم رسولا من أنفسهم» رسولی را از جنس خودتان فرستادیم و باز هر زمان قرآن پیامبران را توصیف می کند از کلمه «اهاهم» استفاده می کند یعنی پیامبر را برادر معرفی می کند. جاهای دیگر قرآن تاکید دارد که پیامبر از خود مردم بود. به نظر می رسد که سادگی و بی آلاشی پیامبر از خصوصیات کلیدی آن حضرت است. به همین دلیل ما ندیدم که انبیا در طول تاریخ به لحاظ معنوی و مادی خود بزرگ بین و مغرور باشند.

وی ادامه داد: کسی به پیامبر با طعنه گفت چرا مثل برده ها روی خاک نشسته ای؟ پیامبر جواب داد چه کسی از من بنده تر است؟ سادگی خیلی در زندگی پیامبر مهم است و قرآن بر آن اصرار دارد.

این کارشناس دینی افزود: شب فتح مکه عرب بادیه نشینی که ظاهر ژولیده ای داشت آمد تا پیامبر را در آغوش بگیرد. ناگهان با خود گفت این پیامبر آن پیامبر ده سال قبل نیست که تو با او راحت بودی و این پیامبر الان سربازان زیادی دارد، و عقب رفت. پیامبر آمد او را در آغوش گرفت و گفت راحت باش من که پادشاه نیستم. پیامبر او را طوری در آغوش گرفت که آن عرب مدتی در آغوش پیامبر گریه کرد. لذا به نظر می رسد افتادگی و تواضع کلیدی ترین ویژگی اخلاقی پیامبر است.

موانع تبلیغی پیامبر اکرم(ص)

حجت الاسلام برادران در مورد موانع تبلیغی پیامبر اکرم(ص) گفت: در مورد مانع پذیرش انبیا و اولیای الهی و یا بعد از ظهور مانع مقابل حضرت مهدی قرآن بحث هایی دارد. سوره مومنون آیات ۲۲ به بعد گزارش کار ارسال رسل را کامل روایت کرده است. می فرماید «وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ» یعنی و به یقین نوح را به سوی قومش فرستادیم پس [به آنان] گفت ای قوم من خدا را بپرستید شما را جز او خدایی نیست مگر پروا ندارید. پاسخی که دادند این بود که «فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ»

وی ادامه داد: یعنی اشراف قومش که کافر بودند گفتند این [مرد] جز بشری چون شما نیست می خواهد بر شما برتری جوید و اگر خدا می خواست قطعا فرشتگانی می فرستاد [ما] در میان پدران نخستین خود چنین [چیزی] نشنیده ایم. یعنی تکبر کردند و گفتند ما تو را نمی پذیریم چون تو می خواهی بر ما سلطه پیدا کنی.

این کارشناس دینی افزود: در جای دیگر هم پاسخ دادند «مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ» یعنی گفتند این [مرد] جز بشری چون شما نیست از آنچه می خورید می خورد و از آنچه می نوشید می نوشد. بعد گفتند «وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ آيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ» یعنی اگر از بشری مثل خودتان را اطاعت کنید در آن صورت قطعا زیانکار خواهید بود. لذا این به معنی مهمترین مانع، تکبر است. مهمترین مانع ولایت پذیری بر سر راه انبیا یک مانع اخلاقی است که اجازه نداده ولایت پیامبر و ائمه معصومین پذیرفته شود و آن تکبر است. برای همین است که گفته می شود وقتی شیطان گمراه شد به خاطر تکبر بوده است. لذا مهمترین مانع بر اساس سوره مومنون تکبر انسان هاست.

پیامبر می خواست ما را بنده خدا کند

پیامبر این قدر اذیت شد برای اینکه می خواست ما را بنده خدا کند. پیامبر اکرم خیلی غصه ما را می خورد، تا جایی که آیه نازل شد «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»

حجت الاسلام ریاضت در مورد حدیثی که پیامبر فرمود «مَا أَوْذَى نَبِيٌّ مِثْلَ مَا أَوْذِيَ» یعنی هیچ پیامبری مانند من اذیت نشد، گفت: پیامبر این قدر اذیت شد برای اینکه می خواست ما را بنده خدا کند. پیامبر اکرم خیلی غصه ما را می خورد، تا جایی که آیه نازل شد «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» یعنی گوئی می خواهی جان خود را از شدت اندوه از دست دهی بخاطر اینکه آنها ایمان نمی آورند.

وی ادامه داد: این در حالی است که قرآن می فرماید «مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ» یعنی پیامبر وظیفه ای جز رساندن پیام و ابلاغ رسالت نیست. لذا همت همه انبیا و اولیا این است که ما را به بندگی خدا نزدیک کنند و این حول یک محور انجام می شود که همه کارها برای خدا انجام شود.

این کارشناس دینی گفت: فردی بود خیلی به پیامبر علاقه داشت و هر روز باید پیامبر را می دید. در طول روز نیز چند برای می آمد و پیامبر را می دید. یکی روز پیامبر برای اینکه ذهن مردم را آماده کند جلوی اصحاب به این فرد فرمود من را بیشتر دوست داری یا همسرت را؟ یا پدر مادرت را؟ یا بچه هایت را؟ یا خودت را؟ یا اموالت را؟ آن فرد گفت همه زندگیم فدای شما. پیامبر فرمود من را بیشتر دوست داری یا خدا را؟ در روایت دارد رگ های این فرد بیرون زد و چهره اش برافروخته شد. شمرده شمرده عرض کرد یا رسول الله اگر شما را دوست دارم بخاطر خدا دوست دارم چون خدا فرموده است. لذا ملاک همه رفتارهای ما باید خدا باشد. لذا این نتیجه تربیت پیامبر اکرم بود که عرب بادیه نشین را به این درجه رسانده بود.

وی افزود: پیامبر فرمود «لَا فَضْلَ لِلْعَرَبِيِّ عَلَى الْعَجَمِيِّ وَ لَا لِلْأَحْمَرِ عَلَى الْأَسْوَدِ إِلَّا بِالتَّقْوَى» هیچ برتری برای عرب نسبت به عجم نیست و هیچ برتری برای عجم نسبت به عرب نیست مگر به تقوی و بندگی.

اخلاق اجتماعی و سیاسی پیامبر اکرم(ص)

سنگین ترین مصائبی که برای حضرت پیش می آمد به شوق لقای حضرت باری تعالی برای ایشان سبک بود و تحمل می فرمود. شدت توحید و عشق به رضای پرودگار همه این امور را برای ایشان آسان می کرد.

حجت الاسلام ادیب یزدی در مورد اخلاق اجتماعی پیامبر گفت: در احوالات پیامبر داریم که در میان مردم زندگی می کرد ولی مثل مردم زندگی نمی کرد. در میان مردم زندگی می کرد تا حجت خدا باشد اما روح مبارکش متوجه به عالم بالا بود. جهت گیری پیامبر رو به عالم معنا بود. به همین خاطر تمام رفتار ایشان مشحون از بشارت های توحیدی است. ایشان غوطه ور در ذکر الله بود و لحظه ای از عمر شریفشان نبود که متوجه به پروردگار نباشد. اصلا لذتی از معیت پرودگار می برد که تمام توجه شان به سمت خدا بود. لذا سنگین ترین مصائبی که برای حضرت پیش می آمد به شوق لقای حضرت باری تعالی برای ایشان سبک بود و تحمل می فرمود. شدت توحید و عشق به رضای پرودگار همه این امور را برای ایشان آسان می کرد.

وی ادامه داد: نکته دیگری که در زندگی ایشان بسیار پررنگ است اختلاط ایشان با مردم است. غمخوار مردم بود و هر وقت مسئله ای پیش می آمد، اولین نفر قدم پیش می گذاشتند و سنگین ترین کارها را به عهده می گرفتند. در جریان جنگ خندق که قرار شد خندقی در اطراف شهر به عرض ۶ تا ۷ متر و به طول ۲ تا ۳ کیلومتر کنده شود، اولین کسی که کلنگ برداشت و سخت ترین جای زمین را برای کندن انتخاب کرد خود ایشان بود.

این کارشناس دینی افزود: پیامبر عمامه کرباسی به سر مبارک می گذاشتند و هرگز دنبال عمامه پارچه ای و نرم نبودند. یک پیراهن عربی به تن می کردند که در اثر شستن زیاد، تار و پود آن معلوم بود. مثل فقیرترین مردم زندگی می کرد و می فرمود: «الفقر فخری» یعنی فقر افتخار من است و می فرمود خدایا فردای قیامت من را با فقرا محصور کن. لذا تامل در این مفاهیم

تفاسیر زیادی وجود دارد.

وی تصریح کرد: ابوذر می‌گوید به پیامبر وارد شدم در حالی که در حجر اسماعیل نشسته بودند، می‌فرمودند بخدا قسم آنها پست‌ترین اند. سوال کردم یا رسول الله چه کسی را می‌گویید؟ پیامبر فرمود کسانی که طلا روی طلا جمع می‌کنند و بین فقرا تقسیم نمی‌کنند. پیامبر هرگز با ابهت و عظمت در میان مردم ظاهر نمی‌شد و سعی می‌کرد در نهایت افتادگی باشد. اینها بود که اسلام را پیش برد و دلهای مردم را به سوی پیامبر جذب کرد.

حجت الاسلام ادیب یزدی در مورد رفتار سیاسی پیامبر اکرم(ص) گفت: در راس رفتار سیاسی پیامبر عفو و اغماض بود. پیامبر حتی قاتل عمویشان حمزه را نیز بخشید. پیامبر او را بخشید ولی فرمود من نمی‌توانم تو را ببینم و جلوی چشمان من نباش. در قضیه فتح مکه که فرمودند «اذهبوا فانتم الطلقاء» سران مشرکین را که می‌توانست همه را از دم تیغ بگذرانند، آزاد کرد. اگر آنها را می‌کشت کسی پیامبر را مذمت نمی‌کرد که چرا دشمنان خود را کشتی، ولی پیامبر همه را آزاد کرد. پیامبر چه فتحی در دلهای اهل عالم کرد؟

وی در پایان گفت: پیامبر، پیروزی انقلاب خود و تشکیل حکومت را باز یکی از مراحل مبارزه و ایجاد حاکمیت را بخشی از مبارزه و یکی از ایستگاه‌های مبارزه برای رسیدن به مقصود می‌دانستند. اصلا مبارزه تمام شدنی نیست و انقلاب، انقلابی تکاملی است. یکی از نکاتی که باید از زندگی پیامبر احصا بکنیم این است که از نظر پیامبر انقلاب تا نهایت ادامه دارد. روش حضرت امام خمینی هم مبین همین قضیه است. در دوران پیروزی هم باید مثل دوران مبارزه تحمل و پرهیز از دنیا و ... داشت.